

SAHA ARAŞTIRMASI RAPORU

ÇOCUKLARIN ZAZACA'YA (KIRMANCKİ) ERİŞİMİ

Cemile Turhallı Balsak

Diyarbakır - 2024

GİRİŞ

Bu rapor Zazaca (Kırmancki) konuşan ailelere mensup çocukların kendi anadillerini öğrenirken veya geliştirirken karşılaştığı sorunlar ve çözüm önerilerinin saptanması için 15 Aralık ve 15 Ocak 2023 tarihleri arasında Diyarbakır'da yapılan saha ziyaretleri sonucunda hazırlanmıştır.

Diyarbakır'da Zazaca alanında faaliyet yürüten bazı dernekler, basın-yayın organları ve dil eğitimi veren kurumlarla görüşülmüş, konu hakkında geniş bir bilgi alınmıştır.

Raporun birinci bölümünde Türkiye'de Kürdi unsurların maruz kaldığı ayrımcılık ve Zazaca'nın son yıllardaki pozisyonu hakkında genel bir malumat verilmektedir. İkinci bölümde ise Ma Müzik, Zarok TV, MED-DER, Vate Çalışma Grubu, ZimZim kreş, Dil, Sanat ve Kültür Derneği ile yapılan görüşmelerin içeriği aktarılmakta, bu doğrultuda çocukların Zazaca'ya erişimde karşılaştığı sorunlar ve çözüm önerileri detaylandırılmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

Genel Bakış

Bilindiği üzere Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 2. maddesi şu şekildedir: "Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devletidir."¹ Bu maddeyi takiben 3. madde ise devletin karakterini şöyle formüle etmektedir: "Türkiye Devleti, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür. Dili Türkçedir..."² Her iki madde esas alındığında bir çelişki olduğu düşünülmektedir. 2. maddede "insan haklarına saygı" formüle edilirken 3. maddede resmi dilin Türkçe olduğu ibaresi yer almaktadır. Yani anadilinde eğitim hakkının hukuksal zeminde tanınmadığı fikri kabul görmektedir. Bu karakteri itibarıyla Türkiye Cumhuriyeti merkezîyetçi ve üniter bir devlet olarak tanımlanmaktadır. Eşit yurttaşlık ve adem-i temerküz gibi kavramların üniter devlet yapısına karşı bir tehdit olarak algılandığı düşünülmektedir.

Merkezîyetçi üniter devletin eğitim, kültür ve yönetim alanında uyguladığı şiddete maruz kalan etnik unsurlardan biri Kürtlerdir. Yüzyıllık *apartheid* rejimine karşı mücadele eden Kürt etnisitesinin en önemli taleplerinden biri anadilinde eğitim hakkıdır. Milyonlarca Kürdün meskun olduğu Türkiye'de Kırmancki (Zazaca) ve Kurmanci olmak üzere iki Kürdi dil konuşulmaktadır.

Bu dillerden Kırmancki nam-ı diğer Zazaca genelde Diyarbakır (Amed), Elazığ (Xarpêt), Adıyaman (Semsûr), Bingöl (Çewlîg), Urfa (Riha), Muş, Bitlis (Bedlîs), Dersim, Erzincan (Erzingan) gibi illerde konuşulmaktadır.³ Yöreden yöreye farklı bir isimle adlandırılmaktadır. Mesela Dersim'de "Kırmancki", Diyarbakır'da "Kirdki", Elazığ'da "Zazaki" ve Urfa'da "Dimili" şeklinde bir tanımlamaya tesadüf edilmektedir. Dört farklı tanımlamayı temsilen genelde "Zazaca veya Kırmancki" sözcükleri tercih edilmektedir.

¹ TBMM Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı, *Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü*, TBMM Basımevi, Ankara 1920, s. 19.

² A.g.e., s. 19.

³ *Edebîyatê Kirmanckî ra Nimûneyê (Zazaca Edebiyatından Örnekler)*, Amadekarî: Kadri Yıldırım, İbrahim Bingöl, Roşan Lezgîn, Mardin Artuklu Üniversitesi, Mardin 2012, ss. 11-12.



Kaynak: <https://www.indytrk.com/node/448181/haber/alt%C4%B1-kentte-zazaca-ara%C5%9Ft%C4%B1rmas%C4%B1-yok-oluyor>, Erişim Tarihi: 15.01.2024.

Zazaca bilindiği üzere UNESCO'nun "tehlike altındaki diller" kategorisinde yer almaktadır. Aile, sokak ve sosyal ilişkilerde her geçen gün daha az konuşulmakta, yeni nesiller tarafından kullanılma oranı yıldan yıla düşmektedir. Bu dilin toplum içindeki pozisyonu ve yüzyüze kaldığı sorunlara dair son yıllarda bazı araştırmalar yapılmıştır. Mevcut araştırmalardan biri G ve İnsani Yardım Vakfı (GİYAV) tarafından 2021 yılında yapılmıştır. Araştırma Diyarbakır Merkez, Lice (Licê), Hani, Eğil (Gêl), Dicle (Pîran), Kulp (Pasûr), ermik ile ve köylerini; Bingöl Merkez, Bingöl Genç (Dara Hênî) ile ve köylerini; Urfa'nın Siverek (Sêwrege), Muş'un Varto (Gimjim) ilçesi ve köylerini, Dersim kent merkezi, köylerini ve Erzincan köylerini kapsamaktadır.⁴ GİYAV'ın cinsiyet, yaş grupları ve yerleşim birimine göre yaptığı incelemede şöyle bir istatistik söz konusudur:

Evinizin içinde daha çok hangi dili konuşuyorsunuz?	Toplam Katılımcı (%)	Cinsiyete Göre Dağılım (%)		Yaş Gruplarına Göre Dağılım (%)			Yerleşim Birimine Göre Dağılım (%)	
		Kız Çocuk	Oğlan Çocuk	6-9 Yaş	10-13 Yaş	14-17 Yaş	Kır	Kent
Kırmancki/Zazakî	56,1	38,9	70,3	43,8	61,5	55,5	67,40	22,6
Türkçe	43,9	61,1	29,7	56,3	38,5	44,5	32,6	77,4
Toplam	%100	%100	%100	%100	%100	%100	%100	%100

Tablo 9: Evinizin İçinde Daha Çok Hangi Dili Konuşuyorsunuz Sorusu için Çocukların Cevapları

Anadilinizi öğrenmek ve daha iyi konuşmak istiyor musunuz?	Toplam Katılımcı (%)	Cinsiyete Göre Dağılım (%)		Yerleşim Birimine Göre Dağılım (%)	
		Kadın	Erkek	Kır	Kent
Kırmancki/Zazakî	74,8	64,9	77	75,7	66,7
Türkçe	25,2	35,1	23	24,3	33,3
Toplam	%100	%100	%100	%100	%100

Tablo 10 :Evinizin İçinde Daha Çok Hangi Dili Konuşuyorsunuz Sorusu için Ebeveynlerin Cevapları

Kaynak: Göç ve İnsani Yardım Vakfı (GİYAV), *Türkiye’de Zazaca’nın Konuşulduğu Bölgelerde Dil Kullanımı ve Geleceğe Dair Öngörüler Analiz Raporu*, Haziran 2021, s. 27.

GİYAV’ın söz konusu araştırmasında *Anadilinizi ne düzeye biliyorsunuz?* sorusuna Zazaca konuşan çocukların yüzde 7,9’u “konuşuyorum, anlıyorum ve yazabiliyorum” cevabı verirken, ebeveynlerin yüzde 8,7’si benzer yanıtı vermiştir.

Zazaca’ya ilişkin Sosyo Politik Araştırmaları Merkezi tarafından 25 Ocak-5 Şubat 2023 tarihleri arasında “Önce Çocuklar Derneği” adına yapılan bir araştırma da dikkate değer veriler sunmaktadır. Diyarbakır’da Zazaca ve Kurmanci konuşan 260 çocukla yüz yüze görüşülmüş ve bazı istatistikler çıkarılmıştır. Çocuklara ev içinde hangi dilin daha çok konuşulduğu sorusu sorulmuş ve şöyle bir veri elde edilmiştir:

EVİNİZİN İÇİNDE DAHA ÇOK HANGİ DİLİ KONUŞUYORSUNUZ? * CİNSİYET (%)				
		CİNSİYET (%)		TOPLAM
		Oğlan Çocuğu	Kız Çocuğu	
EVİNİZİN İÇİNDE DAHA ÇOK HANGİ DİLİ KONUŞUYORSUNUZ ?	Kurmanci	28,80%	21,10%	24,60%
	Kırmancki/Zazaki	10,20%	8,50%	9,20%
	Türkçe	61,00%	70,40%	66,20%
TOPLAM		100,00%	100,00%	100,00%

Kaynak: Önce Çocuklar Derneği, *Anadili Hakkı İzleme ve Raporlama Çalışması*, Şubat 2023, s. 11.

Yine aynı araştırmada çocukların sokakta çoğunlukla hangi dili konuştuğu konusunda bir istatistik çıkarılmıştır. Oğlan ve kız çocuklarının verdiği cevaplar aşağıdaki şekilde kategorize edilmektedir:

**SOKAKTA/OYUN OYNARKEN ÇOĞUNLUKLA HANGİ DİLİ
KONUŞUYORSUNUZ? * CİNSİYET (%)**

		CİNSİYET (%)		TOPLAM
		Oğlan Çocuğu	Kız Çocuğu	
SOKAKTA/OYUN OYNARKEN ÇOĞUNLUKLA HANGİ DİLİ KONUŞUYORSUNUZ ?	Kurmanci	15,30%	4,20%	9,20%
	Kırmancki/Zazaki	1,70%		0,80%
	Türkçe	83,10%	95,80%	90,00%
TOPLAM		100,00%	100,00%	100,00%

Kaynak: Önce Çocuklar Derneği, *Anadili Hakkı İzleme ve Raporlama Çalışması*, Şubat 2023, s. 22.

İKİNCİ BÖLÜM

Erişim Sorunları ve Çözüm Önerileri

Araştırma kapsamında Diyarbakır'da faaliyet yürüten MA Müzik, Zarok TV, MED-DER, ZimZim Kreş, Vate Çalışma Grubu, Dil, Sanat ve Kültür Derneği yetkilileriyle yüz yüze bazı görüşmeler yapıldı. Çocukların Zazaca'ya erişimi, dilin gelişimi ve geleceğine dair dikkate değer bazı tespitler ön plana çıktı. Söz konusu görüşmelerde anadil erişiminde karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri not edildi. İlgili kurumlarla yapılan görüşmelerin içeriğine dair oluşturulan formlar aşağıdaki gibidir:

Dil, Sanat ve Kültür Derneği

SAHA ZİYARET FORMU - 1

Ziyaret Edilen Kurum

Dil, Sanat ve Kültür Derneği

Ziyaret Edilen Yer

Diyarbakır

Görüşme Alınan Kişi

Ad/Soyad

İmza

SK

X

Ziyaret Tarihi

17/01/2024

Ziyaret Edilen Kurumun Çalışma Alanı:

Kürt dilinin özellikle Zazaca lehçesinin gelişmesi, yaygınlaşması, kullanım alanlarının artması için çalışmalar yapmak, çalışma yapanları desteklemek, iş birliği geliştirmek amacıyla dil kursları düzenlemek ve yayınlar çıkarmak.

Tespit Edilen Sorunlar

- 1- Anadili Zazaca (Kırmancki) olan çocukların gelişimi aslında ebeveynlerin konumuna bağlıdır. Zazaki lehçesi ağırlıklı olarak kırsal bölgelerde konuşulmaktadır. Her çocuğun dili öğrenme süreci, kendi olağan yaşam yerinde başlar. Zazacayı kırsal bölgede öğrenen çocuklar, ailelerin şehre göç etmesiyle beraber yeni bir yaşam modeline ayak uydurmak zorunda kalmaktadır. Şehirde baskın dilin etkisiyle çocuklar hâkim olan dili konuşmaya başlamaktadır.
- 2- Türkiye’de Zazaca eğitim kamusal bir hizmet olarak verilmemekte ve sadece özel olarak alınmaktadır. Anadilde eğitimin verilmemesi ailelerin ve dolayısıyla çocukların dile olan bağlantısını koparmakta ve asimilasyonun önünü açmaktadır.
- 3- Türkiye’de anadilin seçmeli ders olarak sunulması, dilin öğrenme sürecini ve dile bakış açısını olumsuz etkilemektedir.
- 4- Çocuklar şu an oto asimilasyona uğramaktadır. Aileler kamusal alanda hâkim dil olan Türkçe’yi çocuklarına öğretmek veya önermek zorunda kalmaktadır.
- 5- Kürtlerin yoğun olarak yaşadığı yerlerde sivil toplum örgütleri ve siyasi partiler faaliyetlerini daha çok Kurmanci-Türkçe olarak yürütmektedir. Zazaca’ya çok az yer verilmektedir.

Çözüm Önerileri

- 1- Bazı gizli tehlikeler (anadilde eğitim talebini hasıraltı etmek vs.) barındırır da seçimlik dile geçici olarak yönelmek gerek.
- 2- Aileler oto asimilasyonun önüne geçmelidir. Azınlık dilleri üzerine çalışan kurumlar aileleri cesaretlendirmeli, korku bariyerini aşmaları için çaba sarf etmelidir.
- 3- Zazaca’yı konuşan aydınlar ve yazarların bu dili toplumsal sahada ve kamusal alanda sıklıkla kullanması gerekir. Bu şekilde dilin konuşulması ve yazılmasını normalleştirebilir, topluma ve aileye olumlu bir etkide bulunabilirler.
- 4- Baskın Kürt siyasetinin seçimlik ders ile ilgili tavrını yumuşatması gerekir.

- 5- Zazaca'yı öğretmek ve özendirmek için yeni kitle iletişim araçlarını kullanmak gerek. Gösteri toplumunda çocuklar kitap okumayı daha az tercih etmektedir.
- 6- Çocuklara yönelik TV programlarında geleneksel içeriklerden vazgeçilmeli, kaliteli ve çağa uygun içerikler çocukların erişimine açılmalıdır. Özellikle yapay zekâ ürünleri tercih edilebilir ve yeni uygulamalar geliştirilebilir.

Zarok TV

SAHA ZİYARET FORMU - 2

Ziyaret Edilen Kurum

Zarok TV

Ziyaret Edilen Yer

Diyarbakır

Görüşme Alınan Kişi

Ad/Soyad

İmza

BDS

X

Ziyaret tarihi

17/01/2024

Ziyaret Edilen Kurumun Çalışma Alanı:

Kürdi dillerde (Kurmanci, Zazaki ve Sorani) çocuklar için tematik yayın yapmaktadır.

Tespit Edilen Sorunlar

- 1- Kürdi dillerde eğitim ve öğretim yapılmamaktadır. Bu diller yasal bir statüye sahip değildir.
- 2- Hâkim dilin Türkçe olması Kürdi dilleri baskı altına almaktadır.
- 3- Zazaca ile ilgili en önemli sorunlardan biri standardizasyonu sağlayacak bir dil kurumunun olmamasıdır.
- 4- Dil ile ilgili bir takım teşvikler sağlayan, kurslar açan kurumlar 2016 sonrasında KHK ile kapatıldı.
- 5- DBP belediyelerine kayyum atanması sonucunda dil ile ilgili tüm çalışmalar durduruldu.
- 6- Kürdi dillerde farklı bilim dallarıyla ilgili derinleşmiş bir terminolojiye ihtiyaç duyulmaktadır.

Çözüm Önerileri

- 1- Kürdi dillerin yasal bir statüye kavuşması gerekmektedir. Anadilinin mutlaka kurumsal ve hukuksal bir dayanağı olmalıdır.
- 2- Yerel yönetimler güçlendirilmeli ve dilin kullanımı yaygınlaştırılmalıdır.
- 3- Dilin standardize edilmesi için kurumsal faaliyetler arttırılmalıdır.
- 4- BM ve Avrupa Konseyi'nin özel organizasyonlara ve kurumlara ciddi fonlar ayırması gerekir.
- 5- Farklı bilim dallarıyla ilgili bir terminoloji çalışması yapılmalıdır.

Ma Müzik

SAHA ZİYARET FORMU - 3

Ziyaret Edilen Kurum

Ma Müzik

Ziyaret Edilen Yer

Diyarbakır

Görüşme Alınan Kişi

Ad/Soyad

İmza

ŞK

X

Ziyaret tarihi

18/01/2024

Ziyaret Edilen Kurumun Çalışma Alanı:

Bir akademi olarak Kürdi dillerde (Kurmanci, Zazaki ve Sorani) faaliyet yürütmektedir. Esas itibariyle 04-17 yaş arası çocuklara müzik eğitimi vermektedir. Kürdi müziğın yaygınlaştırılmasına katkıda bulunmakta, özellikle köylerde araştırma yapmakta ve Kürdi dillerle ilgili bilgi/materyal toplamaktadır.

Tespit Edilen Sorunlar

- 1- Kürdi dillerde eğitim ve öğretimin olmaması en temel sorunlardan biridir.
- 2- Zazaca (Kırmancki), Kurmanci lehçesine göre azınlıkta kalmaktadır. Zazaca'yı konuşanlar azınlıkta kalmanın dezavantajını yaşamaktadır. Bu durum çocuklar üzerinde de etkisini göstermektedir. Tıpkı Türkçe'nin Kürdi diller üzerinde kurduğu baskı gibi, Kurmanci de Zazaca üzerinde bir baskı kurmaktadır.
- 3- Belli branşlarda Zazaca'nın kullanımı oldukça yetersizdir. Bunun teşvik edilmesi gerekir. Kürdi dillerde faaliyet yürüten kurumlarda ağırlıklı olarak Kurmanci çalışma yapılmaktadır.
- 4- Kurumlar dilin kullanımında ısrarcı olmamaktadır.
- 5- Aileler çocuklara anadillerini öğretmemektedir. Bu, şüphesiz asimilasyonun bir sonucudur.
- 6- Dil hizmeti veren kreşler yok denecek azdır. Şu an Diyarbakır'da Kürdi dillerde eğitim veren sadece bir kreş bulunmaktadır.

7- Siyasi iktidar tüm teşviklerini Kuran kursu vb. yerlerin açılmasına tahsis etmektedir. Diyarbakır'da 251 Kuran kursu açılmıştır.

Çözüm Önerileri

- 1- Kürdi dillerin mutlaka yasal bir statüye kavuşturulması gerekir.
- 2- Yasal engellere rağmen dil ve kültüre sahip çıkılmalıdır.
- 3- Çocuklar için birçok mahallede kendi anadillerinde masal ve müzik evleri kurulmalı.
- 4- Kürdi dillerde eğitim verecek kreşlerin sayısı arttırılmalıdır.
- 5- Kürdi dillerin tüm siyasetçiler tarafından aktif bir şekilde kullanılması gerekir. Popüler olan parti eş başkanları tüm kurum ve parti ziyaretlerinde ve açıklamalarında anadillerini konuşmalıdır.
- 6- Anadilin kullanımının yaygınlaştırılması için teşvikler verilmeli. Dile bir prestij sağlanmalıdır.
- 7- Seferberlik duygusuyla Kürdi dillere yaklaşılmalıdır. Bu doğrultuda Zazaca ve Kurmanci dillerinde sinema gösterimi yapılmalı ve müzik dinletileri yaygınlaştırılmalıdır. Billboardlarda didaktik içerikler yerleştirilmeli, sosyal medya aktif bir şekilde kullanılmalı ve farkındalık yaratılmalıdır.

Mezopotamya Dil ve Kùltür Araştırmaları Derneği (MED-DER)

SAHA ZİYARET FORMU - 4

Ziyaret Edilen Kurum

Mezopotamya Dil ve Kùltür
Araştırmaları Derneği (MED-DER)

Ziyaret Edilen Yer

Diyarbakır

Görüşme Alınan Kişi

Ad/Soyad

İmza

MRA

X

Ziyaret Tarihi

05/02/2024

Ziyaret Edilen Kurumun Çalışma Alanı:

Dil, eğitim ve çeviri atölyeleri düzenlemek, bu atölyeler için materyal hazırlamak, çalıştay ve seminerler düzenlemek; dil, kültür ve anadilde eğitim için panel ve sempozyum yapmak, kitap fuarlarında çok dilli anons hizmeti vermek.

Tespit Edilen Sorunlar

- 1- Anadilde eğitimin resmi olarak tanınmaması büyük bir sorundur. Kürdi dilleri konuşan tüm topluluklar anadilde eğitim talep etmektedir.
- 2- Sadece Kürdi dillerin pozisyonu değil, Kürt kültürü ve tarihi de asimilasyona uğramaktadır.
- 3- Çocuklar anadilde eğitimden yoksundur. Bu yüzden sokakta, evde, toplumun her alanında dominant dil olan Türkçe'yi konuşmaktadır. Önceki yıllara oranla çocukların ebeveynleriyle konuşma oranı düştü.
- 4- Bir dil, resmi dil olmazsa ve çocuklar tarafından öğrenilmezse varlığını sürdüremez.
- 5- Kurmanci'ye oranla Zazaca'da daha büyük sorunlar var. Bu Kürdi dil daha izole olmuş durumda. Pazarda ve birçok alanda çok az konuşuluyor. Zazaca nerdeyse yok olmuş vaziyette.
- 6- Kürt illerinde iletişim ya Türkçe ya da Kurmanci yapılmaktadır. Zazaca geri planda kalmaktadır.

Çözüm Önerileri

- 1- Mutlaka anadilde eğitim hakkı tanınmalıdır. Dil önündeki tüm yasaklar ortadan kaldırılmalıdır.
- 2- Aileler evde çocuklarıyla kesinlikle Kürdi dillerde iletişim kurmalıdır.
- 3- Sadece derneklerle ve dil kurslarıyla dilin asimilasyona karşı korunması veya dilin kurtuluşu mümkün değildir.
- 4- Özellikle Zazaca'ya ağırlık verilmelidir. Tüm kurumlarda, diplomaside ve siyaset sahasında daha fazla kullanılmalıdır.
- 5- Zazaca konuşan ailelerin dil bilincine sahip olması, çocuklarını en azından kreşlere ve dil kurslarına yönlendirmesi gerekir.

ZimZim Kreş

SAHA ZİYARET FORMU - 5

Ziyaret Edilen Kurum

ZimZim Kreş

Ziyaret Edilen Yer

Diyarbakır

Görüşme Alınan Kişi

Ad/Soyad

İmza

ŞA

X

Ziyaret Tarihi

05/02/2024

Ziyaret Edilen Kurumun Çalışma Alanı:

2 ila 6 yaşındaki çocuklara dil eğitimi vermek, çocukların sosyal ve kültürel alandaki gelişimlerine katkıda bulunmak, etkinlikler düzenlemek, doğa ile iç içe bir eğitim modeli esas alınarak yaratıcı kişiliğin oluşmasına yardımcı olmak.

Tespit Edilen Sorunlar

- 1- Önümüzde kanuni sorunlar var. Anadil eğitimini rahatlıkla veremiyoruz. Aktivitelerimizi istenilen seviyede yürütemiyoruz. Reklamımızı dahi yapamıyoruz.
- 2- Anadilde eğitim hukuki olarak tanınmadığı için birçok zorlukla mücadele etmek mecburiyetinde kalıyoruz.
- 3- Öğrenciler popüler olan dile yani Türkçe'ye yönelmektedir.
- 4- Zazaca sınıf açmakta zorlanıyoruz. Zira aileler ilgi göstermemektedir. Anadillerine sahip çıkmamaktadır.
- 5- Aileler korkmaktadır. Çünkü Kürdi diller iktidar odakları tarafından sürekli kriminalize edilmektedir.
- 6- Zazaca konuşan aileler eskiye oranla evlerinde anadillerini kullanmamaktadır. Böyle devam ederse dil yok olup gidecektir.

Çözüm Önerileri

- 1- BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde de geçtiği gibi 6 yaşına gelen her çocuk anadilini konuşmalıdır.
- 2- Kanuni değişiklikler ivedilikle yapılmalı, anadil sorunu kamusal alanda acil olarak çözüme kavuşturulmalıdır.
- 3- Anadil eğitimi önündeki tüm yasaklar ve baskılar kaldırılmalıdır.
- 4- Ailelerin yaşadığı korku iklimi aşılanmalıdır.
- 5- Anadil eğitimi öncelikle ailede başlar. Ev içinde ebeveynler kesinlikle anadillerinde iletişim kurmalıdır.
- 6- Kürdi dillerin kamusal alandaki prestiji yükseltilmelidir. Dil hiyerarşisi ortadan kalkmalıdır.

Ferzad Kemanger İlköğretim Okulu

SAHA ZİYARET FORMU - 6

Ziyaret Edilen Kurum

Ferzad Kemanger İlköğretim Okulu

Ziyaret Edilen Yer

Diyarbakır

Görüşme Alınan Kişi

Ad/Soyad

İmza

BO

X

Ziyaret Tarihi

10/02/2024

Ziyaret Edilen Kurumun Çalışma Alanı:

2014 yılında üç ilde açıldı. Sadece 2 yıl eğitim verebildi. 2016 yılında çıkan bir KHK ile kapatıldı. Günümüzde kooperatif adı altında eğitim vermeye devam etmektedir. Okulun 30'a yakın öğrencisi bulunmaktadır. İlkokul 1. sınıftan lise 2. sınıfa kadar dersler verilmektedir.

Tespit Edilen Sorunlar

- 1- Türk eğitim sistemi baskıcı bir karaktere sahiptir.
- 2- Türkiye’de tüm etnik kimliklere Türk dili dayatılmaktadır.
- 3- Mevcut eğitim sistemi farklı etnik kimliklerin varlığını tehdit etmekte ve onları temel haklarından mahrum bırakmaktadır.
- 4- Kürtçe eğitim, devletin nazarında büyük bir tehdit olarak algılanmaktadır.
- 5- Kayyum düzeni Kürdi dillerin geleceğini tehlikeye atmaktadır.
- 6-Merkezci eğitim politikası çocukların anadile erişimini olumsuz etkilemektedir.

Çözüm Önerileri

- 1- Eğitim sistemi çok dilli bir modele dönüştürülmelidir.
- 2- Anadilde eğitim bir tehdit olarak algılanmamalı ve demokratik adımlar kısa sürede atılmalıdır.
- 3- Kürdi diller baskı altına alınmamalıdır. Hem Kurmanci hem de Zazaki’nin önü açılmalıdır.
- 4- Despotik ve merkezci eğitim modelinden vazgeçilmelidir. Çağdaş eğitim modeli inşa edilmelidir.

SONUÇ

Tıpkı bir Kırgız atasözünde geçtiği gibi “bir halkın kaderiyle bir dilin kaderi aynıdır.” Kürdi dillerden Zazaca veya Kırmancki yok olma tehlikesiyle karşı karşıyadır. Eğer bu diller yok olursa, halkın da yok olması kuvvetle ihtimaldir. Yüzyıldır çok keskin bir “homojenizasyon” politikasına maruz kalan Zazaca’nın geleceği, bu dili konuşan toplumu endişelendirmektedir.

Diyarbakır’da faaliyet yürüten kurumlarla yapılan görüşmeler, Zazaca’nın pozisyonu ve yazgısı bağlamında dikkate değer uyarılar ihtiva etmektedir. Tüm kurumların temel talebi “anadilinde eğitim hakkı” olarak ön plana çıkmaktadır. Kürdi dillerin kamusal alanda bir statü elde etmeden varlıklarını sürdürmesinin imkânsız olduğu düşünülmektedir. Görüşülen kurumlarda ulus-devletin tekçi politikasının Türkçe’yi “egemen” hale getirdiği ve diğer azınlık dillerini kriminalize ettiği düşüncesi hakimdir.

İlgili kurumlar çocukların dile erişimde zorlandığını, anadil bilincine sahip olmadığını, ailelerin korkuyla hareket ettiğini, evde ve sokakta Zazaca’nın çok az konuşulduğunu paylaşmaktadır. Bu açıdan ailelerin her türlü asimilasyonist politikaya rağmen kendi anadillerinde ısrar etmesi ve kararlı olması gerektiği ikazında bulunmaktadır.